

Prosjektleder Ketil Gjølme Andersen foran en illustrerende installasjon på utstillingen «Dødens ingeniører: Topf & Söhne – ovnsbyggerne i Auschwitz» på Teknisk Museum i Oslo. Installasjonen viser urner og skosåler etter avsløringene i døds- og utryddelsesleirene i Tyskland etter krigen.

«DØDENS INGENIØRER»

- Topf & Söhne, etablert i 1878, innledet samarbeid med SS og leverte krematorieovner til døds- og tilintetgjørelsesleiren Auschwitz-Birkenau.
- Gjennom hele krigen arbeidet firmaets ingeniører målrettet med å perfektionere ovnene. De var verken fanatiske nazister eller antisemitter, men vanlige mennesker som frivillig stilte sine tekniske kunnskaper til rådighet.
- Utstillingen «Dødens ingeniører: Topf & Söhne – ovnsbyggerne i Auschwitz». Viser på Teknisk Museum i Oslo fram til oktober.
- Utstillingen skal fra i høst vises permanent i Ehrfurt, i lokaler der det tidligere velrenommerte firmaet holdt hus.

(Teknisk Museum)

Ovnsbyggerne i Auschwitz

Helt til det siste utviklet og effektiviserte de Auschwitz' kremasjonskapasitet. I dag åpner Teknisk Museum utstilling om «Dødens ingeniører».

■ ARNE BØRCKE
■ MORTEN HOLM (foto)

Og det skjedde kynisk med industriell prestisje og profitt for øye. Dette vises med brutalt enkel dokumentasjon på Teknisk Museum. I dag åpner den unike utstillingen «Dødens ingeniører: Topf & Söhne – ovnsbyggerne i Auschwitz».

Utstillingen avsluttes i oktober og flyttes deretter permanent til Ehrfurt, til lokaler der det tidligere velrenommerte firmaet holdt hus. Men før det skjer, tas noen av utstillingens mest sentrale problemstillinger opp til debatt i september på en egen konferanse om det brennbare temaet.

– Dødens ingeniører utdyper og utfordrer våre forestillinger om nazismens forbrytelser og tvinger oss til å reflektere

omkring teknikkens rolle i samfunnet. Utstillingen er ikke mindre viktig i dag, i en tid da mange synes å fornekte beretningene om nazistenes uhyrligheter under krigen, sier førstekonservator Ketil G. Andersen.

PATENTSØKT SAMLEBÅND

Illustrerende for den forretningsmessige og industrielle distanseringen fra de brutale realitetene, er forsikringen fra ovnsbyggernes overordnede overfor sine SS-opdragsgivere i 1943:

Fem for formålet spesialkonstruerte kremasjonsovner – videreutviklet fra ordinære ovner beregnet på kremering av enkeltindivider – kunne garantert gjennomføre forbrenning av minst 4.756 mennesker i døgnet.

De nidkjære ingeniørene i det ærverdige tyske maskinfirmaet, med landbrukserfaring allerede fra 1878, kunne imidlertid under hånden forsikre oppdragsgiver SS om at kapasiteten nok var langt høyere. Over 8.000 kropper, hvis man tok hensyn til forventet redusert kroppsvekt.

Etter krigen gjorde firmaet seg lekkert overfor okkupasjonsmakten Sovjetunionen ved å føre opp en nyutviklet kremasjonsovn i fire etasjer, basert på samlebåndprinsippet, på listen over firmaets aktiva for framtidig inntjening. Disse ovnene kunne destruere langt mer enn de gamle firmaet hadde levert til Auschwitz-Birkenau.

Og de var ikke bare velegnet for kadavre, men også som søppelforbrenningsanlegg, ifølge en ikke ferdigbehandlet patentsøknad fra 1942.

«VANLIGE» MENNESKER

– Kynisk og industrielt, sier førstekonservatoren som har hatt ansvaret for monteringen i Norge. – Med denne utstillingen vil vi vise at faktisk tilsynelatende helt vanlige

mennesker bidro til å effektivisere Hitlers masse mord. Selv etter krigen – da Tyskland ble delt i Øst og Vest – fortsatte de sentrale personer i firmaet den industrielle tenkingen, sier han, og ønsker særlig barn og unge velkommen.

Ifølge Andersen etterlater utstillingen ingen tvil om at ingeniørene i Topf & Söhne visste at krematorieovnene var del av et større maskineri for masse mord. Flere av dem både bodde og arbeidet i leirene. De var helt på det rene med at de døde kroppene som ble kremert i firmaets ovner var uskyldige ofre, myrdet i Auschwitz' gasskamre.

– De var selv med på å integrere og effektivisere «produksjonsprosessen» mellom gasskamrene og forbrenningsovnene, sier Andersen.

Et tankevekkende apropos: på det mest aktive utgjorde denne virksomheten 2 prosent av det veletablerte maskinfirmaets omsetning.

Fire ingeniører ble dømt etter krigen. (NTB/SCANPIX)

«BESTEVENNER» VANT I MONTREAL:

«Bestevenner» vant i helga to priser på Montreal Internasjonale Barnefilmfestival. Christian Los spillefilmdebut vant både den internasjonale juryens spesialpris (Prix Spécial du Jury) og barnejuryens spesialpris ved festivalen. «Bestevenner», som er vist under sin internasjonale tittel «Rafiki», sikret seg dermed to av festivalens fire priser. Prix Spécial du Jury gis til en film som «klarer å fange juryens hjerter», ifølge festivalens hjemmesider. (ANB-NTB)

Jeff Beck til Molde

Den britiske stjernegitaristen Jeff Beck kommer til Molde Jazzfestival i sommer. Beck har vært regnet som en av verdens beste gitarister siden gjennombruddet med The Yardbirds midt på 60-tallet, og har tidligere i år turnert med sin gamle kollega Eric Clapton. Samtidig er det klart at den legendariske saksofonisten Sonny Rollins kommer til Molde for aller første gang. Jazzfestivalen fyller 50 år, samtidig som Rollins fyller 80, så mange vil mene at dette var på tide. Årets «artist in residence» i Molde blir den nesten lokale helten Nils Petter Molvær. Han skal opptre i en rekke sammenhenger den uka festivalen varer, 19. - 24. juli. Jeff Beck fikk nylig Grammy-prisen for fjorårets beste instrumentallåt. Billettsalget til Moldejazz starter mandag.

